

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOS INFORMACIJOS IR KOMUNIKACIJOS DEPARTAMENTO TYRIMŲ SKYRIUS

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius Tel.: (0 5) 209 6170 / (0 5) 209 6185
El. p.: tyrimai@lrs.lt; info@lrs.lt; ikd@lrs.lt www.lrs.lt/info

Analitinė apžvalga
25/08

2025-01-24

Teisėjų skyrimo ir karjeros aspektai Europos Sąjungos valstybėse narėse

Daugelyje ES valstybių esminį vaidmenį teisėjų skyrimo ir karjeros (perkėlimo į aukštesnes pareigas) procese vaidina tam tikros teismų savivaldos / atstovavimo institucijos (tarybos, komitetai)¹ arba patys teismai (aukščiausieji teismai arba įvairaus lygmens teismuose formuojamos teisėjų atrankos komisijos (senatai)). Šios institucijos (struktūros), vienaip ar kitaip atstovaujančios teismus, paprastai teikia pasiūlymus dėl atrinktų teisėjų kandidatūrų teisėjus skiriančioms politinėms institucijoms (valstybių, vyriausybių vadovams, ministrams, parlamentams). Kai kuriose valstybėse tokios struktūros gali be politinių institucijų dalyvavimo skirti kai kuriuos teisėjus (pavyzdžiui, Ispanija, Kipras) ar bent spręsti paskirtų teisėjų karjeros (paaukštinimo) klausimus (pavyzdžiui, Estija). Politinės institucijos, skiriančios teisėjus, paprastai tvirtina joms pateiktas kandidatūras, tačiau daugelyje šalių jos vis dėlto turi tam tikrą diskreciją nukrypti nuo pateiktų pasiūlymų. Dažniau šios diskrecijos panaudojimas būna susijęs ne su kandidatų kvalifikacija ar asmeninėmis savybėmis, o su atitikties formaliems reikalavimams klausimais. Siekiant išvengti kontroversijų, galinčių kilti pateiktų kandidatų nepaskyrimo atveju, kandidatūras teikiančios ir teisėjus skiriančios institucijos gali vykdyti išankstines konsultacijas. Savitu teisėjų skyrimo procesu pasižymi Vokietija, kurioje itin ryškus vykdomosios valdžios (tiek žemių, tiek federalinės) vaidmuo, o teismus atstovaujančių institucijų įtaka, skiriant teisėjus, yra sąlyginai nežymi.

Pažymėtina, kad šalia teisinio reglamentavimo didelę reikšmę teisėjų skyrimo procesui turi ir kiekvienoje šalyje savaip susiklosčiusi teisėjų skyrimo dalyvaujančių subjektų komunikavimo kultūra bei tradicijos.

Austrija²

Bendrosios kompetencijos teismai

Svarbiausias funkcijas teisėjų atrankos procese vykdo vadinamieji personalo senatai. Vidiniai personalo senatai (vok. *Innensenat*) formuojami visuose bendrosios kompetencijos teismuose³, išskyrus žemiausius (apylinkių) teismus. Tokį senatą sudaro teismo pirmininkas, vicepirmininkas ir trys nariai (taip pat trys pakaitiniai nariai) 4 metų terminui išrinkti iš atitinkamo teismo teisėjų (juos

¹ Pažymėtina, kad daugumą teismų savivaldos / atstovavimo institucijų narių paprastai sudaro teisėjai, tačiau į jas dažnai įtraukiami ir „išorės“ atstovai (kiti teisininkai, visuomenės atstovai).

² Informacija apie Austriją parengta iš esmės remiantis Europos parlamentinių tyrimų ir dokumentų centrui (*European Center for Parliamentary Research and Documentation (ECPRD)*) pateikta medžiaga (ECPRD Request 5964): <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/977309> (prieinama su slaptažodžiu). Austrijos atveju informaciją pateikė federalinė Teisingumo ministerija.

³ Regionų teismuose, aukštesniuose regionų teismuose ir Aukščiausiajame Teisme.

ir išrenka atitinkamo teismo teisėjai⁴). Aukštesniuosiuose regionų teismuose ir Aukščiausiąjame teisme (AT) taip pat formuojami vadinamieji išorės senatai (*Außensenat*), kuriuos irgi sudaro atitinkamų teismų vadovybė bei trys išrinkti nariai (išrenkami ir trys pakaitiniai nariai). Dar vienas specialus senatas sudaromas AT pirmininko ir vicepirmininkų atrankai – jam pirmininkauja didžiausią patirtį turintis aukštesniojo regiono teismo pirmininkas, o jo nariai yra rinkti AT vidaus senato ir išorės senato nariai.

Minėti senatai peržiūri kandidatų į bendrosios kompetencijos teisėjų pareigas duomenis, jei reikia, išklauso kandidatus ir teikia skyrimo pasiūlymus, kurie suformuluojami raštu ir pagrindžiami. Kokie senatai dalyvauja procedūroje priklauso nuo pareigų, į kurias vykdoma atranka. Pavyzdžiui, skiriant apylinkių teismų ir regiono teismo teisėjus⁵, to regiono teismo vidaus senatas formuoja skyrimo pasiūlymą ir perduoda jį aukštesniojo regiono teismo išorės senatui, kuris irgi suformuoja savo pasiūlymą bei pateikia abu pasiūlymus federalinei Teisingumo ministerijai. Kai, pavyzdžiui, skiriami aukštesniųjų regionų teismų viceprezidentai ir prezidentai bei eiliniai AT teisėjai, AT vidaus senatas pateikia skyrimo pasiūlymą tiesiogiai Teisingumo ministerijai.

Senatai į skyrimo pasiūlymą įtraukia tuos kandidatus, kuriuos laiko tinkamais atitinkamoms pareigoms. Senatai privalo sudaryti kandidatų sąrašą prioriteto tvarka pagal jų tinkamumą. Jei keli kandidatai pripažįstami vienodai tinkamais, jie sąrašė rikiuojami pagal turimos teisinės ar teisėjo (prokuroro) praktikos trukmę. Pažymėtina, kad yra konstitucinis reikalavimas, jei yra pakankamai kandidatų, teikti bent trijų kandidatų sąrašą, kai yra vienos laisvos teisėjo pareigos, o kai yra daugiau laisvų pareigų, kandidatų sąrašė turi būti bent dvigubai daugiau nei yra laisvų pareigų (Konstitucijos⁶ 86 str. 2 d.)

Teisėjų skyrimas iš esmės yra federalinio prezidento funkcija, tačiau jis, remdamasis Konstitucija (86 str. 1 d.), daugumos teisėjų skyrimą yra perdavęs federaliniam teisingumo ministrui. Paprastai tiek prezidentas, tiek teisingumo ministras, skirdami teisėjus, laikosi iš senatų gautų skyrimo pasiūlymų. Pažymėtina, kad tais atvejais, kai atrankos procedūroje dalyvauja du senatai ir jų pateikti skyrimo pasiūlymai skiriasi, teisėjus į pareigas skiriantis subjektas turi nuspręsti, kuris pasiūlymas labiau pagrįstas, atsižvelgiant į pateiktą pagrindimą. Vis dėlto, jis gali nuspręsti, kad tikslinga nukrypti nuo abiejų pasiūlymų ir, pavyzdžiui, skirti į teisėjo pareigas asmenį, kuris nėra pirmas nei vieno senato pasiūlyme. Apie tai turi būti pranešta atrankoje dalyvavusiems senatams, pateikiant tokio sprendimo pagrindimą. Senatai gali pateikti savo paaiškinimus per 14 dienų, tačiau, kokie jie bebūtų, skiriantis subjektas gali priimti sprendimą savo nuožiūra. Vis dėlto, praktikoje nėra buvę paskyrimo, nukrypstant nuo senatų pasiūlymų, susijusio su kandidatų tinkamumu pareigoms. Tokių nukrypimų būta dėl formalių teisinių priežasčių. Pavyzdžiui, senatų tinkamiausiu laikytas kandidatas (teisėjas) nebuvo paskirtas į kitas teisėjo pareigas, nes užimamose pareigose praleido mažiau nei 18 mėnesių (toks terminas numatytas Austrijos įstatymuose). Kadangi senatai vertina tik kandidato tinkamumą pareigoms, jie neatsižvelgė į tokią formalią kliūtį, tačiau pritarė teisingumo ministro sprendimui šiuo atveju nukrypti nuo skyrimo pasiūlymų.

Administraciniai teismai

Administraciniai teismai veikia žemių ir federaliniame lygmenyse.

Žemių administracinių teismų teisėjus skiria žemių vyriausybės, o federalinių administracinių teismų teisėjus – prezidentas vyriausybės siūlymu.

Kai skiriami žemių ir federalinių administracinių teismų teisėjai, atitinkamai, žemės ar federalinė vyriausybė gauna trijų kandidatų sąrašą iš teismo, kuriame yra laisva teisėjo vieta. Šį sąrašą, prieš pateikiant, tvirtina arba visas teismas, arba komitetas, suformuotas iš to teismo vadovų ir bent penkių išrinktų jo teisėjų.

Specialios atrankos procedūros taikomos skiriant administracinių teismų vicepirmininkus ir

⁴ Regionų teismų senatus renka ir šiems teismams subordinuotų apylinkių teismų teisėjai.

⁵ Išskyrus jų pirmininkus ir vicepirmininkus.

⁶ Federal Constitutional Act: https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/Erv/ERV_1930_1/ERV_1930_1.pdf

pirmininkus. Pavyzdžiui, skiriant federalinio administracinio teismo vicepirmininką ar pirmininką, iš federalinės vykdomosios valdžios, akademinės bendruomenės ir teismų atstovų sudaroma komisija, kuri išklauso kandidatus ir pateikia vyriausybei bent trijų kandidatų sąrašą.

Estija

Esminis vaidmuo, skiriant teisėjus Estijoje, tenka šios šalies Aukščiausiam Teismui. Šis vaidmuo įtvirtintas Konstitucijoje⁷, pagal kurios 150 straipsnio 3 dalį, visus teisėjus (išskyrus paties AT teisėjus⁸) prezidentas skiria AT siūlymu.

Pagal Teismų įstatymo⁹, 53 straipsnį, teisėjai į pareigas skiriami viešo konkurso, kuris skelbiamas oficialiajame valstybės leidinyje *Ametlikud Teadaanded*, būdu. Nustatytus reikalavimus atitinkančias kandidatūras AT pateikia Teisėjų egzaminų komitetas¹⁰.

AT, prieš apsisprendamas dėl siūlytinių kandidatūrų, išklauso teismo, į pareigas kuriame pretenduoja kandidatai, nuomonės. Jeigu yra keli kandidatai, AT *en banq* sprendžia, kurią kandidatūrą pateikti prezidentui (Teismų įstatymo 55 str.). Kandidatūra prezidentui teikiama, jeigu už ją balsuoja dauguma *en banq* posėdyje dalyvavusių AT teisėjų arba bent pusė jų, jeigu kandidatūrą palaiko ir AT pirmininkas. Prezidentas gali atmesti AT pateiktą kandidatūrą, jeigu jos paskyrimas prieštarautų įstatymui ar valstybės interesams. Prezidentas neprivalo detaliau atskleisti kandidatūros atmetimo motyvų, tačiau pažymėtina, kad asmuo, kurio kandidatūra buvo atmesta, gali tokį prezidento sprendimą skusti pagal Konstitucinės kontrolės proceso įstatymo¹¹ 18 straipsnį. Siekiant tokių situacijų išvengti, prieš priimant formalius sprendimus, paprastai vykdomos konsultacijos tarp AT ir prezidento¹².

Pažymėtina, kad minėtų skundų dėl teisėjo kandidatūros atmetimo nagrinėjimas priskirtas AT Konstitucinės kontrolės skyriaus kompetencijai (Konstitucinės kontrolės proceso įstatymo 3 str.). Taigi, AT pateiktų kandidatūrų atmetimo atvejai turėtų būti nagrinėjami tame pačiame AT. Toks reglamentavimas yra sulaukęs tarptautinių organizacijų kritikos ir siūlymų sukurti „nepriklausomą apskundimo procedūrą“¹³.

Pirmosios instancijos teismų teisėjai gali būti perkelti į antrosios instancijos teismo teisėjų pareigas AT, posėdžiavusio *en banq*, sprendimu (Teismų įstatymo 55 str. 3¹ d.).

Ispanija

Konstitucijos¹⁴ 117 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad teisingumas kyla iš žmonių ir yra Karaliaus vardu vykdomas teisėjų, kurie turi būti nepriklausomi, nepašalinami (isp. *inamovibles*) ir atsakyti už savo veiksmus tik pagal įstatymą bei tik jam paklusti. Praktiškai ši formuluotė suprantama taip, kad Ispanijos teisėjai yra nepriklausomi nuo įstatymų leidžiamosios bei vykdomosios valdžios,

⁷ *The Constitution of the Republic of Estonia*: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/530122020003/consolide/current>

⁸ AT teisėjus skiria Riigikogas AT pirmininko siūlymu (Konstitucijos 150 str. 2 d.).

⁹ *Courts Act*: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/527022024006/consolide/current>

¹⁰ Teisėjų egzaminų komitetas formuojamas kas 3 metus, jį sudaro 8 pirmos ir antros instancijos teismų teisėjai, 4 AT teisėjai ir po vieną Tartu universiteto Teisės fakulteto, Teisingumo ministro, advokatūros ir prokuratūros atstovą (Teismų įstatymo 69 str.).

¹¹ *Constitutional Review Procedure Act*: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/528062017007/consolide/current>

¹² *ECPRD Request 5964 (Reply from Estonian Riigikogu)*.

¹³ GRECO. *Fourth Evaluation Round. Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors. Evaluation Report. Estonia*, p. 27:

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c32b5>

¹⁴ *Spanish Constitution*:

<https://www.senado.es/web/conocersenado/normas/constitucion/detalleconstitucioncompleta/index.html?lang=en#t6>

ir jie yra konkurso tvarka atrenkami bei paskiriami pačių teismų savivaldos organo – Vyriausiosios teismų valdžios tarybos (*Consejo General del Poder Judicial (CGPJ)*)¹⁵.

Pagal Konstitucijos 122 straipsnio 3 dalį, CGPJ sudaro AT pirmininkas (jis pirmininkauja ir CGPJ) bei 20 Karaliaus (vyriausybės) 5 metų laikotarpiui paskirtų narių, iš kurių 12 yra įvairių teismų teisėjai, o 8 – advokatai ir kiti žinomos kompetencijos teisininkai, turintys ne mažiau kaip 15 metų profesinės praktikos (po 4 teisininkus pasiūlo abu parlamento rūmai).

Teisėjų skyrimo į pareigas tvarką reglamentuoja organinis Teisminės valdžios įstatymas¹⁶. Reikalavimus atitinkantys ir tapti teisėjais pageidaujantys asmenys turi dalyvauti atvira konkurse. Atliekamas jų teorinių ir praktinių žinių patikrinimas, kurį vykdo Teisėjų mokykla (*Escuela Judicial*)¹⁷. Po jo Teisėjų mokykla pateikia sėkmingai patikrinimą įveikusių kandidatų sąrašą (kandidatų eilė sąraše nustatoma pagal patikrinimo rezultatus) CGPJ, o ši paskiria jame nurodytus asmenis teisėjais. Šiuo atveju CGPJ neturi diskrecijos pasirinkti kandidatų. Kandidatai iš sąrašo, kurie negali būti iškart paskirti į pareigas, įgauna paskyrimo laukiančių teisėjų statusą. CGPJ turi tam tikrą diskrecijos teisę kandidatūrų atžvilgiu, skiriant teisėjus į kai kurias pareigas aukštesniuose teismuose¹⁸.

Kipras

Visus teisėjus, išskyrus Aukščiausiojo Teismo¹⁹ ir Aukščiausiojo Konstitucinio Teismo, skiria Aukščiausioji teismų taryba (ATT). Aukščiausiasis Teismas yra laikomas ATT, jo pirmininkas turi ATT du balsus (Konstitucijos²⁰ 157 str.).

ATT kompetencijai priskirtas laisvų teisėjų pareigų skelbimas oficialiajame valstybės leidinyje, gautų kandidatūrų atitikties formaliems reikalavimams vertinimas, kandidatų žinių ir gebėjimų dviejų lygių patikra, balsavimas dėl kandidatūrų ir paskyrimų paskelbimas. Teisėjų kandidatūroms ATT pritaria absoliučia jos narių dauguma²¹.

Liuksemburgas

Konstitucijos²² 107 straipsnyje nurodyta, kad teisėjus skiria Didysis Kunigaikštis Nacionalinės teisingumo tarybos (pranc. *Conseil national de la justice (CNJ)*) siūlymu. CNJ užtikrina

¹⁵ Kai kurių aukščiausių pareigų teisėjų tvirtinimo procese formaliai dalyvauja ir Karalius bei vyriausybė (ratifikuoja atitinkamus karaliaus dekretus), tačiau iš esmės CGPJ sprendimai lemia paskyrimus.

General Council of the Judiciary. Regulated and discretionary appointments:

<https://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Poder-Judicial/Consejo-General-del-Poder-Judicial/Informacion-Institucional/Que-es-el-CGPJ/Funciones--/Nombramientos-reglados-y-discrecionales-/Nombramientos-reglados-y-discrecionales->

¹⁶ *Ley Orgánica 6/1985, de 1 de julio, del Poder Judicial*: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1985-12666>

¹⁷ Teisėjų mokykla – integruota techninė CGPJ struktūra, atsakinga už teisėjų atranką ir mokymą. Teisėjų mokykla priklauso nuo CGPJ organizaciniu ir finansiniu požiūriu.

Escuela Judicial. Presentación de la Escuela:

<https://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Escuela-Judicial/Presentacion-de-la-Escuela/>

¹⁸ *ECPRD Request 5964 (Reply from Spanish Congreso de los Diputados)*.

¹⁹ Aukščiausiojo Teismo teisėjus skiria prezidentas, tradiciškai iš žemesnių teismų teisėjų. Kandidatūras prezidentui rekomenduoja pats Aukščiausiasis Teismas.

The Cyprus Judiciary:

http://www.supremecourt.gov.cy/judicial/sc.nsf/DMLJudiciary_en/DMLJudiciary_en?opendocument

²⁰ *Cyprus's Constitution of 1960 with Amendments through 2013:*

[https://www.law.gov.cy/law/law.nsf/1D2CDD154DCF33C9C225878E0030BA5E/\\$file/The%20Constitution%20of%20the%20Republic%20of%20Cyprus%20as%20amended%20until%202013.pdf](https://www.law.gov.cy/law/law.nsf/1D2CDD154DCF33C9C225878E0030BA5E/$file/The%20Constitution%20of%20the%20Republic%20of%20Cyprus%20as%20amended%20until%202013.pdf)

²¹ *ECPRD Request 5964 (Reply from Cyprus House of Representatives)*.

²² *Constitution du Grand-Duché de Luxembourg:*

https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/constitution/1868/10/17/n1/consolide/20230701#art_1

tinkamą teismų funkcionavimą, gerbdama teisėjų nepriklausomumą. Pagal minėtą Konstitucijos straipsnį, CNJ sudėtį nustato įstatymas, tačiau dauguma jos narių turi būti teisėjai.

Nacionalinės teisingumo tarybos organizavimo įstatymo²³ 1 skyriuje (1–15 str.) nustatyta CNJ formavimo tvarka. CNJ sudaro 6 teisėjų išrinkti įvairių teismų teisėjai, 1 advokatas, paskirtas advokatų asociacijų (esamas ar buvęs advokatų asociacijos vadovas), ir 2 visuomenės atstovai, paskirti parlamento (jų kandidatūroms turi pritarti 2/3 parlamento narių). Laikantis tų pačių principų ir proporcijų išrenkami/paskiriami pakaitiniai CNJ nariai. CNJ formuojama 4 metų laikotarpiui.

CNJ vaidina lemiamą vaidmenį įvertinant kandidatų į teisėjų pareigas kvalifikaciją ir tinkamumą šioms pareigoms. Skiriančioji institucija (Didysis Kunigaikštis) paprastai laikosi CNJ rekomendacijų dėl skirtinų kandidatų ir negali pasirinkti alternatyvų, jeigu nėra pateiktas kandidatų sąrašas. Tačiau atrankos procese CNJ dažnai suformuoja kandidatų sąrašą prioriteto tvarka, kuri priklauso nuo kandidatų įvertinimo atrankoje. Didysis Kunigaikštis paprastai laikosi rekomenduoto eiliškumo, kadangi jis pagrįstas griežtu kandidatų privalumų įvertinimu, vis dėlto, teoriškai nukrypimas nuo CNJ rekomenduoto sąrašo galimas, tačiau tokiu atveju tikėtinos kontraversijos ir reikalavimas pagrįsti tokį sprendimą. Taip pat gali būti keliama klausimai dėl teismų nepriklausomumo ir paskyrimų skaidrumo, gali būti vykdomas tokio atvejo tyrimas. Praktiškai, disputai tarp teisėjų skyrimo procese dalyvaujančių subjektų Liuksemburge yra reti, laikoma, kad pats procesas sukonstruotas taip, jog politinis poveikis jam būtų minimizuotas. Skaidrumas ir teisėjų nepriklausomas yra pamatiniai principai, o sistema funkcionuoja taip, kad užkirstų kelią neobjektyviems pasirinkimams skiriant teisėjus²⁴.

Slovėnija

Pagal Konstitucijos²⁵ 130 straipsnį, teisėjus renka Valstybės Susirinkimas (žemieji parlamento rūmai) Teismų tarybos siūlymu. Teismų tarybą sudaro 11 narių. 5 jos narius iš teisės profesorių, advokatų ir kitų teisininkų prezidento siūlymu išrenka Valstybės Susirinkimas, o kitus 6 narius – nuolatinės pareigas turintys teisėjai iš savo tarpo (Konstitucijos 131 str.). Teismų taryba laikoma nepriklausoma valstybės institucija, saugančia teismų nepriklausomumą ir užtikrinančia teismų veiklos kokybę bei jų viešąją reputaciją (Teismų tarybos įstatymo²⁶ 2 str. 1 d.).

Teismų taryba, *inter alia*, vykdo kandidatų į laisvas teisėjo pareigas atranką (Teismų įstatymo²⁷ 16–21a str.). Pagal šio įstatymo 19 straipsnį, kai Teismų taryba atranka kandidatą, kuris nėra išrinktas į teisėjo pareigas, ji turi pateikti kandidatūrą Valstybės Susirinkimui²⁸. Teismų taryba teikia Valstybės Susirinkimui vieną kandidatūrą į vienas laisvas teisėjo pareigas. Jeigu Valstybės Susirinkimas pateikto kandidato neišrenka, Teismų taryba gali pasiūlyti kitą kandidatą iš asmenų, kurie pretendavo į teisėjo pareigas ir atitiko nustatytus reikalavimus, ar nuspręsti, kad atranka bus vykdoma iš naujo (naujai skelbiamas kvietimas aplikuoti į teisėjo pareigas oficialiajame valstybės leidinyje).

Valstybės Susirinkimas gali atmesti pateiktą kandidatūrą į teisėjo pareigas, pagrįsdamas tokį sprendimą (pavyzdžiui, nurodydamas, kad yra pagrindo abejoti kandidato nešališkumu). Ginčai tarp teisėjų skyrimo procese dalyvaujančių institucijų Slovėnijos praktikai nėra būdingi²⁹.

²³ *Loi du 23 janvier 2023 portant organisation du Conseil national de la justice:*
https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/recueil/cours_tribunaux/20240916#part_N10BF2

²⁴ *ECPRD Request 5964 (Reply from Luxembourg Chambre des Deputes).*

²⁵ *The Constitution of the Republic of Slovenia:* <https://pisrs.si/Prevodi/EN-2021-01-1970-1991-01-1409-npb11.doc>

²⁶ *Zakon o sodnem svetu (ZSSve):* <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO7156>

²⁷ *Judicial Service Act:* <https://pisrs.si/Prevodi/EN-2023-01-2389-1994-01-0781-npb25.doc>

²⁸ Jeigu Teismų taryba atranka kandidatą, kuris jau yra išrinktas į teisėjo pareigas, Teismų taryba paskiria kandidatą į paskelbtas laisvas teisėjo pareigas ir perkelia kandidatą į tą teismą, kuriame šios pareigos yra. Tokiu būdu galimas ir perkėlimas į aukštesnes teisėjo pareigas, tačiau tai netaikoma Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigoms – dėl šio teismo teisėjų skyrimo Teismų tarybos siūlymu visada sprendžia Valstybės Susirinkimas (Teismų įstatymo 21 str.).

²⁹ *ECPRD Request 5964 (Reply from Slovenian Drzavni Zbor)*

Švedija

Valdymo akto³⁰ (Konstitucijos sudėtinė dalis) 11 skyriaus 6 straipsnyje nurodyta, kad teisėjus nuolatiniam pareigų vykdymui skiria vyriausybė. Teisėjai skiriami remiantis tik objektyviais kriterijais, tokiais kaip nuopelnai ir kompetencija.

Bendrosios kompetencijos, administracinių ir specializuotų teismų teisėjų skyrimo tvarką detalizuoja Nuolatinųjų teisėjų skyrimo įstatymas³¹. Pagal jo 2 straipsnį, nuolatinųjų teisėjų skyrimo klausimus parengia valstybės komitetas, vadinamas Teisėjų (skyrimo) komitetu (toliau – Komitetas).

Komitetą sudaro 9 nariai, iš kurių 5 yra esami ar buvę nuolatiniai teisėjai, 2 ne teismų sistemoje dirbantys teisininkai (vienas iš jų turi būti advokatas) ir du visuomenės atstovai. Kiekvienam komiteto nariui skiriamas ir pakaitinis narys. Komiteto nariai ir pakaitiniai nariai skiriami 4 metų laikotarpiui. Visuomenės atstovus ir jų pakaitinius į Komitetą išrenka Riksdagas, kitus narius (ir pakaitinius) – vyriausybė (Nuolatinųjų teisėjų skyrimo įstatymo 4 str.).

Komitetas viešai skelbia informaciją apie laisvas teisėjo pareigas ir priima kandidatų į teisėjo pareigas pareiškimus (Nuolatinųjų teisėjų skyrimo įstatymo 6–7 str.).

Komitetas atlieka kandidatūrų vertinimą ir pateikia vyriausybei siūlymus dėl nuolatinųjų teisėjo skyrimo. Pagal Nuolatinųjų teisėjų skyrimo įstatymo 9 straipsnį, Komiteto pasiūlymas turi būti pagrįstas. Be kita ko, jis yra neskundžiamas (Nuolatinųjų teisėjų skyrimo įstatymo 10 str.).

Komitetas dažnai siūlo vyriausybei kandidatų sąrašą, kuriame kandidatūros išdėstomos prioriteto tvarka. Pagal Nuolatinųjų teisėjų skyrimo įstatymo 11 straipsnį, Komiteto siūlymas vyriausybės nesaisto, vis dėlto, jeigu vyriausybė nusprendžia paskirti teisėju asmenį, kurio Komitetas nesiūlė, Komitetui suteikiama teisė išreikšti savo nuomonę prieš atliekant paskyrimą³².

Vokietija

Vokietijai būdinga sąlyginai stipri vykdomosios valdžios įtaka teisėjų skyrimo procese, tuo tarpu teisėjų bendruomenės galimybės paveikti procesą yra ribotos.

Pagal Pagrindinio Įstatymo³³ 92 straipsnį, teismų sistemą sudaro federaliniai teismai (Konstitucinis Teismas ir kiti federaliniai teismai) bei žemių teismai. Be Konstitucinio Teismo federaliniame lygmenyje funkcionuoja tik 5 aukščiausieji teismai – Federalinis teisingumo teismas, Federalinis administracinis teismas, Federalinis finansų teismas, Federalinis darbo teismas ir Federalinis socialinis teismas (Pagrindinio įstatymo 95 straipsnio 1 dalis). Žemesnėse instancijose atitinkamos bylos nagrinėjamos žemių teismuose.

Minėtų federalinių aukščiausiųjų teismų teisėjus bendrai parenka atitinkamos srities federalinis ministras³⁴ ir teisėjų atrankos komitetas, kurį sudaro atitinkamos srities žemių ministrai ir toks pats skaičius Bundestago išrinktų narių (Pagrindinio įstatymo 95 straipsnio 2 dalis). Kadangi Vokietijoje yra 16 žemių, atrankos komitetą sudaro 32 asmenys – 16 žemių ministrų ir 16 Bundestago išrinktų narių.

³⁰ *The Instrument of Government*:

<https://www.riksdagen.se/globalassets/05.-sa-fungerar-riksdagen/demokrati/the-instrument-of-government-2023-eng.pdf>

³¹ *Lag (2010:1390) om utnämning av ordinarie domare*:

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20101390-om-utnamning-av-ordinarie-domare_sfs-2010-1390/

³² *ECPRD Request 5964 (Reply from Swedish Riksdag)*.

³³ *Basic Law for the Federal Republic of Germany*: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg/englisch_gg.html

³⁴ Pagal dabartinį atsakomybės paskirstymą, darbo ir socialinių reikalų ministras atsako už Federalinį darbo teismą ir Federalinį socialinį teismą, o už kitus federalinius aukščiausius teismus atsako teisingumo ministras. *ECPRD Request 5964 (Reply from German Bundestag)*.

Detaliau federalinių aukščiausiųjų teismų teisėjų atrankos procedūrą reglamentuoja Teisėjų atrankos įstatymas³⁵. Jo 5 straipsnyje nurodyta, kad Bundestagas teisėjų atrankos komiteto narius išrenka pagal partijų proporcinio atstovavimo Bundestage principą. Bundestago išrinkti komiteto nariai neprivalo būti Bundestago nariais, tačiau dažniausiai išrenkami būtent Bundestago nariai. Pareigas užimantys teisėjai negali būti renkami komiteto nariais³⁶.

Pažymėtina, kad tik atitinkamas federalinis ministras ir atrankos komiteto nariai gali siūlyti federalinių teisėjų kandidatūras. Viešas konkursas į laisvas jų vietas nėra skelbiamas, patys kandidatai teikti savo kandidatūrų negali. Praktiškai daugumą kandidatūrų pasiūlo žemių ministrai. Federalinio teismo, į kurį skiriamas teisėjas, teisėjų skyrimo taryba³⁷ pateikia savo rašytinę nuomonę dėl kandidatų asmeninio ir profesinio tinkamumo, tačiau ji komitetui neprivaloma³⁸.

Teisėjų atrankos komitetas uždarame posėdyje nagrinėja, ar pasiūlyti kandidatai turi objektyvias bei asmenines kvalifikacijas, reikalingas atitinkamoms pareigoms, ir sprendžia dėl kandidatūrų balsų dauguma (slaptu balsavimu) (Teisėjų atrankos įstatymo 11–12 str.).

Komitetui išrinkus kandidatą, atitinkamas federalinis ministras sprendžia, ar pritarti pateiktai kandidatūrai. Jeigu ministras kandidatūrai pritaria, pateikia ją formaliam federalinio prezidento paskyrimui (Teisėjų atrankos įstatymo 13 str.).

Vokietijos Konstitucinis Teismas yra pasisakęs Teisėjų atrankos komiteto ir federalinio ministro kompetencijos santykio, atrenkant federalinių aukščiausiųjų teismų teisėjų kandidatūras, klausimu. Pasak Konstitucinio Teismo, sėkminga paskyrimo procedūra yra susijusi su ministro ir Teisėjų atrankos komiteto sutarimu. Komitetas turi stengtis parinkti tokį kandidatą, su kurio paskyrimu ministras galėtų sutikti, o ministras savo ruožtu turėtų pritarti komiteto pateiktai kandidatūrai, nebent nebūtų formalių paskyrimo sąlygų, būtų pažeistos kandidato atrankos procedūros ar kandidato paskyrimas, atsižvelgiant į visas aplinkybes (ypač į Pagrindinio Įstatymo 33 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą reikalavimą į viešas pareigas asmenis skirti pagal jų gabumus, kvalifikaciją ir profesinius pasiekimus), nebūtų suprantamas. Ministras savo nepritarimą kandidatūrai turėtų pagrįsti³⁹.

Pagrindinio Įstatymo 98 straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad žemės gali nusistatyti tvarką, pagal kurią žemių teismų teisėjų atranką vykdytų žemių teisingumo ministrai ir teisėjų atrankos komitetai. Šia galimybe pasinaudojo dalis žemių. Į atrankos komitetų sudėtį paprastai įtraukiami žemių parlamentų nariai ir įvairių teisnių profesijų atstovai (teisėjai, advokatai, teisininkai-mokslininkai), kuriuos tvirtina žemių parlamentai ar profesinės grupės išrenka tiesiogiai. Kai kuriose žemėse teisėjų atranką vykdo aukštesnieji teismai, kitur – tai bendra teismų, žemės Teisingumo ministerijos ir prokuratūros funkcija. Žemių teismų teisėjus paprastai skiria žemių vyriausybės⁴⁰.

Parengė

Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus

vyr. patarėjas Vidmantas Punelis

Tel. (0 5) 209 6186, el. p. vidmantas.punelis@lrs.lt

³⁵ *Richterwahlgesetz*: <https://www.gesetze-im-internet.de/riwg/BJNR003680950.html>

³⁶ *ECPRD Request 4266 (Reply from German Bundestag)*.

³⁷ Tokios tarybos formuojamos visuose aukščiausiuose teismuose. Į jas įtraukiami šių teismų pirmininkai, jų pavaduotojai ir 3 ar 5 teisėjai.

German Judiciary Act (Sec. 54): https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_drig/englisch_drig.html

³⁸ *ECPRD Request 4266 (Reply from German Bundestag)*.

³⁹ *Bundesverfassungsgericht. Beschluss vom 20. September 2016 (2 BvR 2453/15)*:

https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2016/09/rs20160920_2bvr245315.html

⁴⁰ *ECPRD Request 4266 (Reply from German Bundestag)*.

Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus parengti analitiniai ir informaciniai darbai skirti Seimo narių parlamentinei ir Seimo kanceliarijos veiklai. Šiuose darbuose pateikta informacija nėra oficiali Lietuvos Respublikos Seimo pozicija. Šį darbą atgaminti, išleisti, platinti, versti, perdirbti, viešai skelbti, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, galima tik gavus Seimo kanceliarijos leidimą. Visais atvejais naudojant šį darbą privaloma nurodyti šaltinį.

© Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, 2025